

N:o 149.

Af herr **J. H. G. Fredholm**, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar m. m.

Det kongl. propositionen n:o 9 åtföljande förslaget till lag, innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar, synes mig i der förekommande fråga om beviljandet af koncession å sådana anläggningar vara behäftadt med en brist, som, om den ej afhjelpes innan förslaget blir upphöjdt till lag, kan komma att medföra betydliga skador för samhällslifvet och samhällets framtida utveckling. Koncessionen medför ju för innehafvaren deraf en viss privaträtt, som med lags kraft tilldelats honom för befrämjandet af ett visst ändamål. Ändamålet befrämjas genom att det företag, som koncessionen hägnar, genom denna kan för honom blifva lönande. Koncessionen erhålles på ansökan hos den myndighet, som har rätt att meddela sådan (i föreliggande fall — Konungen), hvilken i samband med meddelandet af koncessionen föreskrifver, på hvilket sätt och under hvilka vilkor anläggningen må få utföras och nyttjas. Hvar och en annan än koncessionsinnehafvaren vare från utförandet eller nyttjandet afstångd.

Vid sådant förhållande vill det synas klart, att den enskilde, som kommit i åtnjutande af en koncession, derigenom sättes i stånd att, om densamma begagnas uteslutande till befrämjandet af egen nytta, kunna i väsentlig grad skada det allmänna bästa, när dessa intressen icke med hvarandra sammanfalla. Trygghet för att icke sådant skall inträffa har man trott sig finna i det sätt och de vilkor, som den koncessionsbeviljande myndigheten föreskrifver för koncessionens tillgodogörande. Deraf följer, att det ligger stor makt uppå, huru detta sätt och dessa vilkor blifva afpassade; ty äro dessa icke med klokt förutseende afpassade, så beredes koncessionären derigenom tillfälle att med af lag omgärdad rätt inlägga sitt veto mot hvarje ändring af de honom en gång medgifna koncessionsvilkoren, huru nödig en sådan ändring ur det allmänna bästas synpunkt än kan vara. Men äfven om man vid koncessio-

nens meddelande beaktat denna synpunkt i så hög grad som föreliggande omständigheter göra det möjligt, så ändras dock under tidernas lopp de förutsättningar, hvarpå vilkoren för koncessionsinnehafvaren grundats, och då kunna andra vilkor för den med koncessionen förenade rätten vara behöfliga, för att den med de första koncessionsvilkoren afsedda tryggheten mot missbruk af koncessionsrätten fortfarande skall kunna upprätthållas. Många exempel på rigtigheten af det nu anförda kan man påvisa från den erfarenhet, som i detta hänseende vunnits såväl i in- som utlandet.

Om man därför anser sig icke kunna under koncessionstiden efter sig företeende omständigheter förändra de vilkor, som en gång för alla blifvit koncessionären vid koncessionens beviljande lagligen tillförsäkrade, så finnes vid sådant förhållande enligt mitt förmenande intet annat medel att tillgripa för att förebygga en menlig verkan af bristerna i lagstiftningen än genom att tillfoga hvarje koncession det vilkor, att den blott eger giltighet under en viss, närmare bestämd tid. Förutom den fördel, som dermed vinnes, genom att tillvaron af ett sådant vilkor öppnar utsigt att vid koncessionstidens slut kunna få de föreskrifna vilkoren ändrade och afpassade efter vid denna rådande förhållanden, skulle vetskapen om att koncessionen efter en gifven tid upphör äfven medföra den fördelen att göra koncessionären mera benägen att redan under koncessionstiden medgifva behöfliga ändringar i de en gång fastställda vilkoren, i synnerhet om han derigenom kunde hysa förhoppning om att vid koncessionstidens slut få en för honom äfven under nya vilkor fördelaktig koncession förnyad.

I det protokoll, som fördes i statsrådet, då denna fråga der förekom till behandling, omfattade statsrådet och chefen för justitiedepartementet en annan mening än den här, beträffande koncessionstidens längd, uttalade. Han ville nemligen icke gifva denna tid någon viss begränsning, därför att hvarje tidsbegränsning skulle kunna i mer eller mindre mån verka afskräckande på kapitalister från att nedlägga större kapital i anläggningar sådana som de, hvarom nu är fråga, hvilka dock enligt sin natur kräfva, åtminstone i flera fall, dyrbara anläggningar, och derigenom skulle en så beskaffad bestämmelse som viss tid för koncessionens varaktighet verka hämmande på den företagsamhet, som koncessionsförfarandet just hade till uppgift att befrämja. Men om man vid denna frågas bedömande icke alldeles bör lemna dessa skäl å sido, så får man dock icke tillmäta dem en så afgörande betydelse, att derigenom vedervågas samhällets lika maktpåliggande kraf på att vid lagstiftningen noga tillses, att icke den enskildes fördel till skada för det allmännas bästa tillgodoses på det allmännas bekostnad. I detta som i andra fall torde det rigtigaste förfaringsättet vara, att man skall det ena göra och det andra icke låta. Det är med hänsyn härtill som jag icke ansett det opåkalladt

att rigta den anhållan till det särskilda utskott, som har sig den kongl. propositionen förelagd till förberedande behandling, att det dervid ville egna den nu vidrörda sidan af koncessionsförfarandet sin synnerliga uppmärksamhet.

Jag gör detta så mycket hellre, som det slut, hvarvid Riksdagen i denna fråga kan komma att stanna, sannolikt kommer att få en större räckvidd, än frågan i och för sig kan gifva anledning till, om och när, som är att förmoda, i en framtid fråga blir om att lagstifta för tillgodogörande af landets vattenfall till befrämjandet af den industriella utvecklingen. Med anledning af hvad som nu blifvit anfördt, får jag hemställa,

att Riksdagen behagade för sin del besluta, att i den i kongl. propositionen n:o 9 föreslagna lag, innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar, införas bland de stadganden, som hänföra sig till der omnämnda koncession, jemväl bestämmelser om begränsning af tiden för koncessionens giltighet.

Stockholm den 29 januari 1902.

J. H. G. Fredholm.
